

УДК 327.7:341.7

DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2026.64.50>

ГЕНЕЗА, СУТНІСТЬ ТА ФУНКЦІОНАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ МІНІЛАТЕРАЛЬНИХ СОЮЗІВ

Павло Лопушанський

Національний університет «Львівська політехніка»,
Інститут гуманітарних і соціальних наук,
кафедра політології та міжнародних відносин
вул. Степана Бандери, 12, 79013, м. Львів, Україна
<https://orcid.org/0009-0003-4167-4693>

Проаналізовано генезу, сутність та функціональні особливості мінілатеральних союзів як сучасного формату міждержавної співпраці. Мінілатералізм розглядається як гнучкий, швидкий та проблемно орієнтований формат співпраці невеликої кількості держав, що дає їм змогу ефективніше реагувати на регіональні та глобальні виклики. Вказано, що як явище і тенденція міжнародних відносин мінілатералізм активізувався у відповідь на обмеження традиційного мультилатералізму перед новими міжнародними викликами, зокрема безпековими. Наведено сучасні теоретичні підходи до розуміння мінілатералізму, систематизовано основні дефініції цього поняття. Визначено ключові ознаки мінілатеральних союзів, а саме: обмежену кількість учасників, орієнтацію на спільні інтереси, гнучкість, швидкість ухвалення рішень, цілеспрямованість, оперативність, інноваційність. Обґрунтовано їх роль як інструментів розширення дипломатичних можливостей сучасних держав. Також акцентовано на функціональних характеристиках сучасних мінілатеральних союзів. З'ясовано внутрішні та зовнішні ризики мінілатеральних союзів, відзначено їх переваги й обмеження. Доведено, що мінілатеральні союзи не протиставлені багатостороннім механізмам, а доповнюють їх у контексті фрагментованого міжнародного порядку, забезпечуючи оперативність ухвалення рішень та функціональність у кризових ситуаціях. Зроблено висновок про те, що мінілатеральні союзи є допоміжним, комплементарним механізмом глобального управління, що здатний підвищити ефективність міжнародної взаємодії, особливо за умови узгодження дій з основними міжнародними організаціями.

Ключові слова: мінілатеральні союзи, багатосторонність, глобальне управління, міжнародна співпраця, мінілатеральна співпраця, регіональна архітектура безпеки, міжнародні організації, Індо-Тихоокеанський регіон.

Постановка проблеми і актуальність. В умовах посиленої геополітичної конкуренції, зростання асиметричних і гібридних загроз, ідеологічних конфліктів між США та Китаєм, а також російсько-української війни багатосторонні міжнародні організації стають обмеженими в протидії сучасним міжнародним викликам, особливо безпековим. Багатосторонній підхід глобального управління не виправдав делегованих очікувань, не передбачає сьогодні й реформаторських ініціатив. Так, проблема результативності наявних механізмів глобального управління залишається невирішеною. За таких умов дедалі більшого значення набуває перехід до мінілатеральної співпраці, що передбачає адаптивність й ефективнішу реалізацію поставлених завдань. Мінілатеральні союзи стають ключовим інструментом для гарантування безпеки та зовнішньополітичної суб'єктності, особливо для держав, які перебувають під прямою загрозою агресії або у стані війни і мають обмежений доступ до інструментів впливу в межах універсальних міжнародних організацій.

Попри зростання кількості мінілатеральних союзів, їх сутність, генеза та місце в архітектурі сучасного глобального управління залишаються фрагментарно дослідженими

© Лопушанський П., 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

в науковій літературі. Це зумовлює потребу комплексного аналізу мінілатеральних союзів, актуалізує осмислення їх ролі в сучасній системі міжнародних відносин, зокрема як інструментів оперативного реагування на сучасні безпекові й політичні виклики та трансформації механізмів глобального управління загалом.

Огляд джерел та літератури. Проблема формування та функціонування мінілатеральних союзів досить широко досліджена в працях сучасних зарубіжних науковців. Мінілатералізм вони здебільшого визначають як комплементарний формат, що виник унаслідок обмежень міжнародних організацій [1–3]. Наприклад, С. Патрік розглядає мінілатералізм як елемент «нового мультилатералізму» (new multilateralism) і зазначає, що мінілатеральні формати вирішують управлінські «провали» глобальних інституцій [4]. А. Тіркі аналізує мінілатералізм як інструмент підвищення ефективності міжнародної співпраці в умовах політичної поляризації та конкуренції великих держав [5]. Т. Швангірадзе розглядає його як реакцію на кризу ліберального міжнародного порядку і доводить, що мінілатеральні союзи ефективні у сферах регіональної безпеки, економічної координації та кризового реагування [6]. Д. Панда та Д. Парк також підкреслюють, що мінілатералізм особливо ефективний у період криз [2].

У більшості досліджень наголошується, що мінілатералізм може співіснувати з традиційними багатосторонніми інституціями, функціонує як проміжна ланка між національним і глобальним рівнями управління [5–8]. Зокрема, роль мінілатералізму як механізму для вирішення регіональних проблем локального масштабу, особливо в контексті країн, що розвиваються, вивчає А. Амаре [9]. Концептуальне розмежування мінілатералізму від суміжних форм співпраці, як-от білатералізм, мультилатералізм та регіоналізм, досліджує Р. Ханада [3].

В українській політологічній науці вивченню мінілатералізму присвячені наукові праці О. Івасечко та Г. Данчук. Вони досліджують активацію мінілатеральних союзів, зокрема з участю України та європейських держав у період російської агресії проти України, виокремлюючи конкретні приклади, такі як «Люблінський трикутник», Associated Trio, Quadriga, Румунія – Молдова – Україна, Велика Британія – Польща – Україна та інші формати [10]. В іншій статті О. Івасечко спільно з Т. Астратович-Лейк, Я. Турчин та О. Цебенко представляють визначення мінілатералізму, витоки концепції, його сильні та слабкі сторони, а також узагальнюють позитивні наслідки мінілатеральної співпраці України з європейськими країнами, які сприяють подоланню сучасних безпекових викликів [11]. Переваги регіональних мінілатеральних форматів співпраці аналізує А. Присташ [12]. Зокрема, вона вивчає функціональне призначення й досягнення військових союзів, серед яких Тримор'я, Finabel, PESCO та інші, які особливо значущі в умовах російсько-української війни та кризи системи міжнародної безпеки. Відзначимо також А. Сичову, яка розглядає мінілатералізм як окремий феномен міжнародної співпраці, що здатний доповнювати традиційні багатосторонні її форми [13]. Водночас вивченість мінілатералізму в Україні залишається недостатньою, особливо з погляду системного аналізу його сутності, генези та впливу на трансформацію сучасного глобального управління.

Виклад основного матеріалу. Упродовж тривалого часу домінантною моделлю міжнародних взаємодій була багатосторонність або мультилатералізм. Традиційно мультилатералізм розуміли як інституційну форму міждержавної співпраці, що передбачала збереження суверенітету учасників при вирішенні проблем міжнародного значення. Зокрема, у межах класичного реалізму та неореалізму міждержавна співпраця трактувалася крізь призму боротьби за вплив і гегемонію, тоді як міжнародні інститути та нормативні принципи розглядали радше як інструменти реалізації інтересів держав [14, с. 7–8].

Як форма міжнародного управління «багатьма», мультилатералізм інституціоналізувався після 1945 року за сприяння США, ґрунтувався на низці принципів, включно з протидією домовленостям, які, як уважалося, посилюють вплив сильних держав над слабшими та загострюють міжнародні конфлікти [15]. Однак відданість США багатосторонності в глобальному управлінні була непослідовною, що створило передумови для кризи багатостороннього глобального управління. Тому в сучасному теоретичному та практичному дискурсах дедалі частіше обґрунтовують кризу, критику або функціональні обмеження такого підходу, насамперед в інституційному вимірі [8].

По-перше, ідеться про кризу ліберального інтернаціоналізму, що посилилась у контексті трансформації глобального управління та ослаблення функціонування універсальних інституцій (неолібералізація). У теоретичному й формальному аспектах ліберальні інституціоналістські підходи продовжують розглядати мультилатералізм як легітимний тип глобального управління. У їх межах він трактується як інклюзивна й функціональна форма раціонального управління, сфокусована на множинності акторів, включно із субдержавами, яка пов'язує реалізацію влади з компетентністю і функціональною доцільністю. Проте дедалі частіше фіксується обґрунтування кризи багатостороннього світового порядку, зумовленої зростанням нових викликів і загроз, зокрема безпекових. Прикладом у цьому аспекті є відмова США від багатосторонніх інституцій та угод за адміністрації Д. Трампа, яка засвідчила відхід від традиційної відданості міжнародному ліберальному порядку, який склався після Другої світової війни.

По-друге, у міжнародній політиці спостерігається перехід до моделей так званого кризового управління, що передбачають гнучкіші механізми взаємодії. У цьому контексті неолібералізація розглядається не як ідеологічна доктрина, а як процес інституційної фрагментації глобального управління, який послаблює універсальний характер багатосторонніх інституцій.

По-третє, спостерігаються зміни глобального лідерства США, формування поліцентричної конфігурації сил у світі та суперечливі дії провідних держав. Ці тенденції зумовлені низкою взаємопов'язаних чинників, серед яких: посилення конфліктності спільних інтересів держав; загострення дилеми розподілу влади між ними; складність багатосторонніх переговорів; недостатній рівень представництва в системі глобального управління країн, що розвиваються. Основним чинником є неспроможність провідних міжнародних інституцій ефективно вирішувати нові виклики міжнародної політики [16].

НАТО та ООН, які завжди вважали лідерами колективного прийняття рішень і прикладами одностайної згоди щодо більшості проблем, нині дедалі частіше демонструють зниження ефективності в урегулюванні актуальних міжнародних проблем. Їхні внутрішні функціональні структури фактично зберігають символічний характер і не виконують своїх базових функцій, а держави стикаються з надмірною бюрократизацією та затягуванням рішень у ситуаціях гострих криз. Очевидно, що вони діють в інтересах своїх країн-членів, які часто різняться, що негативно впливає на внутрішні процеси ухвалення рішень [17].

Нездатність традиційної багатосторонньої системи глобального управління ефективно підтримувати мир в умовах сучасних безпекових загроз заклала основу для появи більш швидких та гнучких механізмів реагування на нові виклики або більш функціональних коаліцій держав [14, с. 7–8; 18].

У цьому контексті актуалізувалась тенденція поширення мінілатералістського механізму глобального управління, представленого формуванням мінілатеральних союзів. Ідеться про поступовий перехід від формалізованої багатосторонньої системи до більш

неформальної, вибіркової та проблемно орієнтованої моделі міждержавної співпраці. При цьому мінілатералізм не є принципово новою концепцією.

Як форма партнерської взаємодії мінілатералізм існує вже тривалий час у вигляді двосторонньої, тристоронньої або чотирсторонньої співпраці між державами [19]. Деякі вчені навіть стверджують, що мінілатералізм діяв «замасковано» і в межах багатосторонніх інституцій між США та іншими атлантичними державами [5]. Адже саме США та їхні союзники й партнери очолили найвідоміші регіональні мінілатеральні угоди, такі як Тристоронній стратегічний діалог (ТСД) (США – Японія – Австралія), AUKUS (Австралія – Велика Британія – США) та Quad (США – Японія – Австралія – Індія) [20].

Однак саме в сучасній динамічній міжнародній системі мінілатералізм набув нового змісту та значення. Фактично він розвинувся у відповідь на обмеження класичного мультилатералізму та потребу трансформації механізмів глобального управління. Його важливість особливо зросла з появою нових безпекових викликів, пандемією COVID-19, тривалими кризою на Близькому Сході та російсько-українською війною. Ці події наочно проілюстрували обмеженість можливостей міжнародних організацій стримувати та врегульовувати сучасні глобальні процеси [9, с. 30].

На основі аналізу теоретичних і прикладних досліджень трактування сутності мінілатералізму його можна звести до таких визначень:

- найменша кількість держав, необхідна для досягнення суттєвого міжнародного результату [7];
- формальна чи неформальна співпраця невеликої групи країн (від трьох до дев'яти) для просування колективних інтересів [20];
- дипломатичний процес невеликої групи зацікавлених держав, які працюють разом для доповнення або узгодження діяльності міжнародних організацій у вирішенні питань, які вважаються занадто складними для належного вирішення на багатосторонньому рівні [21].
- неформальні, але цілеспрямовані ініціативи держав, спрямовані на вирішення конкретної загрози, непередбачуваної ситуації чи проблем безпеки за участю меншої кількості держав (трьох або чотирьох), які поділяють спільний інтерес до її вирішення впродовж визначеного періоду часу;
- об'єднання держав на основі «критичної кількості» членів, необхідних для досягнення спільно визначеної мети на основі переходу від формальних договорів до інших механізмів м'якого права, що відмінне від широкого та інклюзивного підходу, якому характерні багатосторонні зобов'язувані угоди [5].

Отже, мінілатералізм – це форма міждержавної взаємодії, що ґрунтується на об'єднанні обмеженої кількості учасників на основі спільності інтересів та орієнтації на досягнення конкретного політичного результату.

Важлива особливість мінілатеральної співпраці – те, що її основою є не географічна близькість учасників, а спільне розуміння стратегічних пріоритетів та інтересів. З огляду на це, мінілатералізм постає як специфічна форма міжнародної взаємодії, що характеризується низкою ключових ознак:

- передбачає створення невеликих, обмежених за чисельністю альянсів держав для вирішення спільних безпекових і політичних викликів [22]. Такі формати є практичними платформами для реагування на регіональні кризи та локальні загрози [9];
- ґрунтується на залученні мінімально необхідної кількості учасників і груп інтересів, здатних забезпечити максимально можливе розв'язання конкретної проблеми. У цьому сенсі мінілатеральні об'єднання можуть розглядатися як «клуби охочих», до складу яких входять найбільш релевантні актори для досягнення спільної мети [4];

– репрезентує швидкий та інноваційний підхід до дипломатичних ініціатив, що протиставляється традиційному гегемоністському домінуванню наддержав, яке нині характеризується різними суперечностями. Зменшений вплив бюрократичних процедур сприяє оперативнішому ухваленню рішень і пошуку «регіональних або локальних рішень для регіональних і локальних проблем» замість спроб формування універсальних «глобальних рішень» для різномірних контекстів, характерних для багатосторонніх форумів [9, с. 31];

– пов'язується з переосмисленням глобального управління в умовах перебудови багатополярного міжнародного порядку. У цьому контексті він часто трактується як відхід від класичної багатосторонності, що була ключовою ознакою ліберального міжнародного порядку, очолюваного США [2];

– забезпечує швидкість, гнучкість, певний рівень неформальності та інноваційний експерименталізм у дипломатичних ініціативах [22]. Зокрема, гнучкість дає змогу урядам формувати міцніші зв'язки, що ґрунтуються на спільних інтересах, нівелює необхідність діяти в межах більших, але менш згуртованих коаліцій [19].

Попри інституційну обмеженість порівняно з мультилатералізмом, завдяки гнучкості та прискореним процесам ухвалення рішень мінілатеральні формати демонструють здатність ефективніше розв'язувати проблеми, які в межах традиційних багатосторонніх механізмів часто залишаються заблокованими або суперечливими [17; 23]. Саме тому низка дослідників характеризує мінілатеральні ініціативи як «нові форми багатосторонності», розглядаючи їх як крок до подолання структурних недоліків класичних багатосторонніх організацій у просуванні колективних дій [9, с. 31].

Функціональними характеристиками мінілатеральних союзів є такі.

1. Здатність створення інституційного простору для активнішої ролі середніх держав. Такі країни часто демонструють динамічніші траєкторії розвитку та є захищеними сторонами в упровадженні інституційних і політичних змін. Тоді як провідні наддержави, зокрема США та Китай, дедалі частіше трансформують міжнародну систему у формат суперництва між двома центрами сили, середні держави розширюють можливості для багатовекторної співпраці та використання альтернативних форматів взаємодії.

2. Сприяння формуванню міжрегіональних організацій, здатних зосереджуватися на розв'язанні конкретних проблем без необхідності постійно узгоджувати дії з широким колом міжнародних акторів. В умовах мінливого світового порядку середні держави можуть відігравати провідну роль у таких форматах, запобігаючи ситуації, за якої баланс сил між двома або кількома великими державами визначає напрям і зміст глобальної політики [17].

3. Представлення та реалізація спільних інтересів, а не цінностей чи ідеологічної узгодженості учасників. Як результат, країни можуть співпрацювати з критично важливих питань, не погоджуючись з усім або не дотримуючись однакового світогляду [24].

Еволюція мінілатералізму сприяла зростанню його адаптивності в сучасних міжнародних відносинах. Він поступово трансформувався від переважно регіональних угод, що характеризувалися ексклюзивністю та упередженістю, до більш відкритих і гнучких систем співпраці. Такі формати дають змогу дезагрегувати складні глобальні проблеми на окремі виміри, підвищуючи ефективність їх практичного вирішення. Завдяки мінілатеральним союзам уряди отримують можливість вибудовувати міцніші та більш специфічні партнерства, а також досягати спільних цілей у спрощений та функціонально ефективний спосіб.

Показовим прикладом вияву зазначених тенденцій є Індо-Тихоокеанський регіон. Зростання могутності Китаю та його неомеркантилістський підхід фактично зумовили потребу у формуванні більш компактних об'єднань, здатних оперативно реагувати на його зовнішньополітичну активність, на відміну від менш ефективних багатосторонніх інституцій. У результаті

в регіоні виникли такі мінілатеральні альянси, як Чотиристоронній діалог з питань безпеки (Quad), формати співпраці Австралії, Великої Британії та США (AUKUS), Індії, Ізраїлю, ОАЕ та США (I2U2), а також ініціатива Chip 4 [18]. Ці утворення часто розглядають як «будівельні блоки» нової регіональної архітектури безпеки та економічної взаємодії.

З одного боку, Індо-Тихоокеанський регіон дедалі більше спирається на мінілатеральні групи у форматі «коаліцій охочих», діяльність яких спрямована на стримування дедалі більшої ролі Китаю та протидію його активній зовнішній політиці, з іншого – більшість таких мінілатеральних угруповань або інтегруються в очолювану США стратегію «Вільний та відкритий Індо-Тихоокеанський регіон», або ж є інструментами середніх держав для диверсифікації партнерств і зміцнення власних позицій у відповідь на виклики, пов'язані з конкуренцією великих держав [25]. Це підкреслює багатовимірний характер регіонального мінілатералізму, який поєднує елементи як стратегічного стримування, так і прагматичної кооперації.

Водночас мінілатеральні союзи можуть набувати ексклюзивного характеру, ігноруючи інтереси інших акторів і тим самим підвищуючи ризики геополітичних та економічних потрясінь [17]. Тому одним із ключових недоліків мінілатералізму вважається *ексклюзивність*. Вона може формувати асиметрію впливу між учасниками та створювати умови для домінування однієї з провідних держав, що, своєю чергою, здатне негативно позначитися на регіональній стабільності [23].

Окрім ексклюзивності, варто відзначити певні виклики мінілатеральних форматів у внутрішньому і зовнішньому аспектах. До внутрішніх належить проблема *нестійкості членства*. Більшість мінілатеральних організацій стикаються з труднощами, пов'язаними з виходом учасників, що зумовлено їхнім гнучким і керованим інтересами характером. Держави можуть залишити ініціативу в будь-який момент без попередніх консультацій чи заяв, а також без обов'язкових угод або механізмів притягнення до відповідальності за раніше взяті зобов'язання. Відсутність підзвітності може підірвати спільні цілі ініціативи та спричинити занепокоєння щодо рівня довіри й упевненості серед інших учасників. Показовим прикладом є Санааський форум, заснований у 2002 році з метою розвитку співпраці у сфері безпеки між державами південного узбережжя Червоного моря – Ефіопією, Суданом, Сомалі та Єменом. Скорочення зобов'язань з боку учасників і подальші виходи держав зрештою призвели до його розпуску.

Зовнішні виклики пов'язані зі *зростанням кількості партнерств*, що формуються на основі вузьких інтересів держав, а не спільних. Це може призвести до укладення суперечливих угод й участі держав у партнерствах, що мають різне на меті. У таких умовах держави схильні надавати пріоритет одному альянсу над іншим, що зрештою ускладнює стратегічну координацію та знижує ефективність співпраці. Як наслідок, такі партнерства можуть зазнавати невдачі або демонструвати обмежені результати [9, с. 34].

Не менш значущим недоліком мінілатералізму вважається ймовірність *підриву ним діяльності міжнародних інституцій*. Його гнучкий характер нерідко спонукає держави надавати пріоритет участі в мінілатеральних партнерствах, а не багатосторонніх, реалізації короткострокових інтересів або нагальних проблем, ніж довгострокових та стратегічних. Ці тенденції послаблюють багатосторонній порядок, сприяють міжнародній фрагментації через менш інституціоналізоване ухвалення рішень, що потенційно ускладнює глобальний дисбаланс сил.

Проте, на думку науковців, за дотримання певних умов мінілатеральні формати здатні не лише мінімізувати власні недоліки, а й посилити функціонування багатосторонніх інституцій. Наявність структурних обмежень і ризиків не означає, що мінілатералізм

є апіорі деструктивним для міжнародного порядку. Зазначені недоліки можна послабити поєднанням з багатосторонніми механізмами, застосуванням більш жорстких критеріїв відбору учасників, чіткішим формулюванням цілей і контролем за виконанням угод.

Наприклад, С. Бранді, А. Бергер та Д. Брун зазначають, що мінілатеральні союзи мають бути вимірними, амбітними, ресурсно забезпеченими та ґрунтуватися на чітко сформульованих і перевірюваних зобов'язаннях. Важливим критерієм їх створення має бути врахування внеску в діяльність наявних багатосторонніх інституцій. На прикладі потенціалу мінілатеральних кліматичних об'єднань вони виокремлюють ознаки таких союзів: функціонують як платформи для подальшого політичного діалогу, сприяючи підготовці та координації багатосторонніх переговорів; потребують спільного бачення, яке демонструє їхню додану цінність і слугує основою для формулювання конкретних цілей; підтримують трансформаційні стратегії в інших регіонах світу [26].

Схожу позицію висловлює і С. Патрік. Попри зростання мінілатеральної співпраці через нездатність формальних міжнародних організацій своєчасно адаптуватися до ускладнення глобальних викликів, динамічних змін балансу сил та посилення нормативних розбіжностей у світовій політиці [4, с. 115], він визнає важливість збереження міжнародного порядку, заснованого на правилах. Стверджує, що такий порядок потребує опори на гнучкіші коаліції сучасності, але має спиратись і на формальні міжнародні інституції, що функціонують у межах міжнародного права [4, с. 130].

Наведені аргументи засвідчують, що помилково розглядати мінілатералізм як повноцінну альтернативу чи заміну багатосторонності. Мінілатеральні союзи здатні функціонувати паралельно з міжнародними організаціями, доповнюючи їхню діяльність.

По-перше, сучасна міжнародна взаємодія потребує поєднання різних підходів та інструментів – багатосторонніх (multilateral), двосторонніх (bilateral), мінілатеральних (minilateral), які повинні не суперечити одне одному, а, навпаки, сприяти узгодженості та інтеграції міжнародних зусиль. У цьому контексті мінілатералізм є своєрідною «золотою серединою» між зазначеними форматами, оскільки обмежене коло учасників дає змогу поєднати оперативність білатеральних взаємодій із вищим рівнем міжнародної легітимності порівняно з двосторонніми угодами [7; 9].

По-друге, багатосторонні та мінілатеральні механізми глобального управління доцільно розглядати не як взаємовиключні, а як взаємодоповнювальні. За умов обмеженої ефективності класичних багатосторонніх інституцій мінілатеральні союзи є комплементарними механізмами міжнародної співпраці, що дають змогу поєднати інституційну координацію з більш гнучкими та кількісно обмеженими об'єднаннями держав [4].

По-третє, багатосторонній підхід характеризується інклюзивністю членства, низьким порогом приєднання нових учасників та орієнтацією на універсальність, тоді як мінілатералізм, навпаки, ґрунтується на ексклюзивності членства, високих вимогах до участі та відсутності прагнення до універсального охоплення. Ці відмінності зумовлюють їх функціональну комплементарність у системі глобального управління [8, с. 111].

Підсумовуючи, варто зазначити, що мінілатералізм постає як практичний інструмент міжнародної політики та як самостійна політологічна категорія, що відображає структурні трансформації сучасної міжнародної системи. Його поява зумовлена зростанням складності глобального управління, обмеженою ефективністю традиційного мультилатералізму та прагненням держав до більш гнучких і результативних форматів співпраці.

Висновки. Мінілатералізм є динамічним і багатовимірним явищем у міжнародних відносинах. Він не обмежується окремими регіонами, а проявляється як у формуванні гнучких регіональних союзів, так і в межах глобальних механізмів врядування.

Активізації мінілатералізму передували три ключові взаємопов'язані процеси: криза мультілатералізму (багатосторонності), перехід до моделей кризового управління та інституційна фрагментація системи глобального управління, що зумовили потребу пошуку ефективніших форм міжнародної взаємодії.

У мінілатералізмі основний акцент робиться на спільних інтересах і цінностях учасників, а також на гнучкості, швидкості та цілеспрямованості взаємодії, що забезпечує його відносні переваги у вирішенні окремих міжнародних питань порівняно з традиційними багатосторонніми форматами. Мінілатеральні союзи орієнтовані насамперед на ефективне реагування на нагальні глобальні та регіональні проблеми, які часто виходять за межі можливостей або процедур чинних міжнародних інституцій.

Водночас мінілатералізм не замінює багатосторонність, а постає відповіддю на її функціональні обмеження під впливом різних детермінант сучасного міжнародного розвитку. Так, він є додатковим, комплементарним механізмом розв'язання глобальних і регіональних проблем у контексті фрагментованого світового порядку.

Перспективи подальших досліджень. Поглиблення аналізу мінілатеральних союзів як сучасного формату міждержавної співпраці потребує подальшого дослідження практичної ефективності конкретних форматів та оцінки їх впливу на безпековий складник, що дасть змогу більш об'єктивно визначити ефективність таких союзів.

Список використаної літератури

1. Gray M. The rise of minilateralism, the Indo-Pacific context, and the Arab Gulf states. *Journal of the Indian Ocean Region*. 2023. № 19 (1). P. 40–56. DOI: 10.1080/19480881.2023.2261204.
2. Panda J., Park J. J. Minilateralism and global governance: effectiveness of hybrid models. *Australian Journal of International Affairs*. 2024. № 78 (6). P. 929–943. DOI: 10.1080/10357718.2024.2409362.
3. Hanada R. Minilateralism: a new page for Indo-Pacific IR Lexicon. *The Pacific Review*. 2025. № 38 (6). DOI: 10.1080/09512748.2025.2556924.
4. Patrick S. The New “New Multilateralism”: Minilateral Cooperation, but at What Cost? *Global Summitry*. 2015. №1 (2). P. 115–134.
5. Tirkey A. Minilateralism: Weighing the Prospects for Cooperation and Governance. *Observer Research Foundation*. URL: <https://www.orfonline.org/research/minilateralism-weighing-prospects-cooperation-governance/> (дата звернення: 14.12.2025).
6. Shvangiradze T. Minilateralism: An Effective Alternative to Twenty-first Century Multilateralism? *Centre for Regional Integration*. URL: <https://regionalintegration.org/publication/minilateralism-an-effective-alternative-to-twenty-first-century-multilateralism/> (дата звернення: 11.12.2025).
7. Naím M. Minilateralism: The Magic Number to Get Real International Action. *Foreign Policy*. 2009. № 173. P. 135–136.
8. Fathah A. From Multilateralism to Minilateralism – A Conceptual Paradigm. *Journal of Social & Strategic Studies*. 2022. № 3. (1). P. 105–113. DOI: 10.47362/EJSS.2022.3107.
9. Amare K. A., Mohammed S., Suadiq S. The Rise of Minilateralism in International Relations: Strategizing Regional Solutions for Regional Problems. *Ethiopian Journal of Strategic and International Affairs*. 2025. № 2 (1). P. 29–38. DOI: 10.63990/ejsia.v2i1.12076.
10. Івасечко О., Данчук Г. Мінілатералізм як сучасний тренд міжнародних відносин (на прикладі сучасних інтеграційних об'єднань в Індо-Тихоокеанському регіоні). *Вісник Львівського університету. Серія: «Філософсько-політологічні студії»*. 2024. № 52. С. 344–351. DOI: 10.30970/PPS.2024.52.43.
11. Astramowicz-Leyk, T., Turchyn, Y., Ivasechko, O., Tsebenko, O. Activation of Minilateral Alliances with the Participation of European Countries and Ukraine in the Context of Russia's

- Armed Aggression: Security Dimension. *Studia Warmińskie*. 2024. № 61. P. 511–531. DOI: 10.31648/sw.9954.
12. Присташ А. Трансформація міжнародної безпеки: ефективність малих альянсів у європейській безпековій архітектурі. *Society and Security*. 2025. № 3 (9). С. 25–29. DOI: 10.26642/sas-2025-3(9)-25-29.
 13. Сичова А. О. Колабораційні платформи як інструмент глобальної політики. *Політичне життя*. 2021. № 1. С. 125–134. DOI: 10.31558/2519-2949.2021.1.16.
 14. Knio K. Rethinking the Multilateral Order Between Liberal Internationalism and Neoliberalism/Neoliberalisation Processes. *Politics and Governance*. 2022. № 10 (2). P. 6–14. DOI: 10.17645/pag.v10i2.5116.
 15. Kahler M. Multilateralism with Small and Large Numbers. *International Organization*. 1992. № 46 (3). P. 681–708.
 16. Cossa R., Glosserman B. “Like-Minded Minilateralism” Coming of Age. *Pacific forum*. URL: <https://cc.pacforum.org/2023/05/like-minded-minilateralism-coming-of-age/> (дата звернення: 20.12.2025).
 17. Tojan I. Minilateralism: A Rising Trend Shaping the Modern World. *Raisina Policy Consultancies*. URL: <https://raisinahouse.org/f/minilateralism-a-rising-trend-shaping-the-modern-world> (дата звернення: 11.12.2025).
 18. Ghangla M. The Rise of Minilateral Alliances: Quad As A Case Study. *Stratheia*. URL: <https://stratheia.com/the-rise-of-minilateral-alliances-quad-as-a-case-study> (дата звернення: 17.12.2025).
 19. Mladenov N. Minilateralism: A Concept That Is Changing the World Order. *The Washington Institute for Near East Policy*. URL: <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/minilateralism-concept-changing-world-order> (дата звернення: 17.12.2025).
 20. Heiduk F., Wilkins T. Minilateralism and pathways to institutional progression: alliance formation or cooperative security governance? *Australian Journal of International Affairs*. 2024. № 78 (6). P. 808–827. DOI: 10.1080/10357718.2024.2416566.
 21. Dee M. Minilateralism and effective multilateralism in the global nuclear order. *Contemporary Security Policy*. 2024. № 45 (3). P. 494–524. DOI: 10.1080/13523260.2024.2373658.
 22. Dantie Y. From Multilateralism to Minilateralism: Regional Cooperation Trends in the Horn of Africa. *Wilson center*. URL: <https://www.wilsoncenter.org/blog-post/multilateralism-minilateralism-regional-cooperation-trends-horn-africa> (дата звернення: 11.12.2025).
 23. Multilateralism, Minilateralism, and Indo-Pacific Diplomacy. *Observer Research Foundation*. URL: <https://www.orfonline.org/expert-speak/multilateralism-minilateralism-and-indo-pacific-diplomacy> (дата звернення: 11.12.2025).
 24. Mladenov N. The Return of Minilateralism: Going Big by Getting Small. *National University of Singapore*. URL: https://mei.nus.edu.sg/think_in/the-return-of-minilateralism-going-big-by-getting-small/ (дата звернення: 07.12.2025).
 25. Teo S. The rise and endurance of minilaterals in the Indo-Pacific. *The Interpreter*. URL: <https://www.lowyinstitute.org/the-interpreter/rise-endurance-minilaterals-indo-pacific> (дата звернення: 11.12.2025).
 26. Brandi C., Berger A., Bruhn D. Between minilateralism and multilateralism: opportunities and risks of pioneer alliances in international trade and climate politics. *German Institute of Development and Sustainability*. URL: <https://www.idos-research.de/briefing-paper/article/between-minilateralism-and-multilateralism-opportunities-and-risks-of-pioneer-alliances-in-international-trade-and-climate-politics/> (дата звернення: 11.12.2025).

THE GENESIS, ESSENCE, AND FUNCTIONAL FEATURES OF MINILATERAL ALLIANCES

Pavlo Lopushanskyi

Lviv Polytechnic National University,

Institute of Humanities and Social Sciences,

Department of Political Science and International Relations

Stepan Bandera Street, 12, 79013, Lviv, Ukraine

<https://orcid.org/0009-0003-4167-4693>

The genesis, essence, and functional features of minilateral alliances as a modern format of interstate cooperation are analyzed. Minilateralism is considered a flexible, fast, and problem-oriented format of cooperation between a small number of states, allowing them to respond more effectively to regional and global challenges. It is noted that as a phenomenon and trend in international relations, minilateralism has intensified in response to the limitations of traditional multilateralism in the face of new international challenges, particularly security challenges. Contemporary theoretical approaches to understanding minilateralism are presented, and the main definitions of this concept are systematized. The key features of minilateral alliances are identified, namely: a limited number of participants, a focus on common interests, flexibility, speed of decision-making, purposefulness, efficiency, and innovation. Their role as instruments for expanding the diplomatic capabilities of modern states is substantiated. Attention is also focused on the functional characteristics of modern minilateral alliances. The internal and external risks of minilateral alliances are identified, and their advantages and limitations are noted. It is proven that minilateral alliances are not opposed to multilateral mechanisms, but complement them in the context of a fragmented international order, ensuring rapid decision-making and functionality in crisis situations. It was concluded that minilateral alliances are an auxiliary, complementary mechanism of global governance capable of increasing the effectiveness of international cooperation, especially when coordinated with major international organizations

Key words: minilateral alliances, multilateralism, global governance, international cooperation, minilateral cooperation, regional security architecture, international organizations, Indo-Pacific region.

Дата першого надходження статті до видання: 23.01.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 24.02.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 19.05.2026